

6 HOSPODÁŘSKY SLABÉ A PODPRŮMĚRNÉ OBLASTI LIBERECKÉHO KRAJE

Na území Libereckého kraje se projevují významné rozdíly mezi jednotlivými obcemi a regiony, především z hlediska jejich socioekonomického rozvoje. Je pravděpodobné, že bez pomoci těmto regionům by docházelo k dalšímu prohlubování těchto rozdílů, čemuž je třeba z důvodu zvýšení efektivity regionální politiky zabránit. Odstraňování negativních dopadů této vnitřní diferenciací je proto nutno chápat jako jeden z hlavních předpokladů vnitřní soudržnosti a stability Libereckého kraje. Liberecký kraj se tak na regionální úrovni (stejně tak jako Česká republika na národní a Evropská unie na mezinárodní úrovni) snaží hospodářské a sociální rozdíly mezi jednotlivými regiony snižovat.

Na národní úrovni jsou v rámci **Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020** vymezovány Ministerstvem pro místní rozvoj státem podporované regiony. Jedná se o území, které ve svém rozvoji musí řešit specifické problémy, jejichž zvládnutí je s ohledem na příčiny problémů obtížné a nelze je zvládnout bez širší, koordinované spolupráce více subjektů včetně aktivní pomoci státu.

Jednou z kategorií státem podporovaných regionů jsou tzv. **hospodářsky problémové regiony**, které v rámci republikového srovnání vykazují ve svém sociálně ekonomickém rozvoji významně nižší úroveň než je průměrná úroveň ČR. Jejich vymezení vychází z analýzy sociálně ekonomických podmínek rozvoje území na úrovni obcí s rozšířenou působností (ORP).

Na základě pěti ukazatelů (HDP, míra nezaměstnanosti, zadluženost, dávky v hmotné nouzi, migrace) bylo jako hospodářsky problémové regiony vymezeno 57 ORP. Tyto ORP představují dohromady 2 621 740 obyvatel, což odpovídá 24,8 % počtu obyvatel ČR při rozloze 24,7 % ČR. Na území Libereckého kraje k hospodářsky problémovým regionům patří obce s rozšířenou působností Frýdlant, Nový Bor a Tanvald.

Liberecký kraj vymezuje hospodářsky slabé a podprůměrné oblasti pro správné a adresné zacílení podpory a poprvé je na svém území vymezil již v roce 2002. Avšak od té doby byly již aktualizovány a především byl rozšiřován okruh ukazatelů pro jejich vymezení, aby byla zajištěna co největší komplexnost hodnocení meziregionálních rozdílů. První vymezení hospodářsky slabých oblastí bylo tedy provedeno v rámci Strategie rozvoje Libereckého kraje z roku 2002 a jejich následné aktualizace proběhly v roce 2004 v rámci Programu rozvoje Libereckého kraje 2004-2006 a v roce 2007 v rámci Programu rozvoje Libereckého kraje 2007-2013. V rámci každoročního monitoringu Programu rozvoje Libereckého kraje 2007-2013 probíhala na základě nových statistických údajů průběžná kontrola platnosti vymezených hospodářsky slabých oblastí v kraji. Za celé sedmileté období platnosti programu se neprojevíly takové významné změny ve vymezení hospodářsky slabých oblastí, že by bylo potřeba vymezení aktualizovat, což svědčí o určité stabilitě problémových regionů.

V souvislosti s tvorbou nového Programu rozvoje kraje na období 2014-2020 bylo provedeno na základě dostupných statistických dat (únor 2014) aktuální vymezení hospodářsky slabých oblastí.

6.1 METODIKA VYMEZENÍ HOSPODÁŘSKY SLABÝCH A PODPRŮMĚRNÝCH OBLASTÍ LIBERECKÉHO KRAJE

6.1.1 ÚZEMNÍ JEDNOTKY

Pro vymezení hospodářsky podprůměrných a slabých oblastí Libereckého kraje byly stejně jako v Programu rozvoje Libereckého kraje 2007-2013 použity jako základní územní jednotka tzv. generelové jednotky. Generelové jednotky představují mikroregiony na nejnižší regionální úrovni, které mají své středisko a k němu vymezené spádové území. Centrem generelových jednotek je obec, která má základní střediskové funkce (pošta, škola, zdravotní zařízení, některé správní funkce – např. stavební a matriční úřad). K ní jsou přiřčeny obce podle základní spádovosti obyvatelstva. Aktualizovány byly v Ústavu racionalizace ve stavebnictví Praha, a.s. v roce 2005 pro potřeby výzkumných úkolů zabývajících se vývojem obyvatelstva, vymezením periferních území apod. V České republice bylo těchto jednotek vymezeno 1424, v Libereckém kraji 61.

V roce 2013 provedl Ústav racionalizace ve stavebnictví Praha, a.s. na základě statistických dat ze SLDB 2011 a aktuálních dat ČSÚ ověření platnosti současného vymezení generelových jednotek na území Libereckého kraje. Spádovost obyvatelstva byla posuzována podle dojížděky do škol a do zaměstnání, zdravotnických zařízení a občanské vybavenosti, podle příslušnosti k obcím s rozšířenou působností, k pověřeným obecním úřadům, stavebním a matričním úřadům. Na základě provedené analýzy dle nových dat a doporučení byla zachována původní struktura 61 generelových jednotek a nedošlo k žádným změnám či jiným úpravám.

Výhodou použití generelových jednotek je možnost zařazení středisek mikroregionů mezi hospodářsky slabé oblasti a vymezení souvislejšího a kompaktnějšího území v rámci kraje. Nevýhodou jejich použití ale může být vyšší počet obcí a větší rozloha výsledného zájmového území.

6.1.2 UKAZATELE

Pro hodnocení jednotlivých generelových jednotek byly použity stejné ukazatele a váhy jako v Programu rozvoje Libereckého kraje 2007-2013. Jediná změna nastala u ukazatele míra nezaměstnanosti, což bylo způsobeno změnou metodiky výpočtu na národní úrovni od roku 2012. Jedná se o 11 následujících ukazatelů:

1. INTENZITA BYTOVÉ VÝSTAVBY

<i>popis ukazatele:</i>	bytová výstavba v období 5 let v přepočtu na počet obyvatel
<i>váha:</i>	7
<i>způsob hodnocení:</i>	čím vyšší hodnota indikátoru, tím vyšší bodové hodnocení
<i>zdroj dat:</i>	ČSÚ, 2008-2012
<i>výpočet:</i>	$\frac{\text{celkový počet dokončených bytů za období 2008-2012}}{\text{průměrný počet obyvatel v letech 2008-2012}} * 1000$

2. INDEX VZDĚLANOSTI

<i>popis ukazatele:</i>	obyvatelstvo s vyšším stupněm vzdělání v přepočtu na počet obyvatel
<i>váha:</i>	8
<i>způsob hodnocení:</i>	čím vyšší hodnota indikátoru, tím vyšší bodové hodnocení
<i>zdroj dat:</i>	ČSÚ, SLDB 2011
<i>výpočet:</i>	$\frac{1 * S\check{S} \text{ bez maturity} + 2 * S\check{S} \text{ s maturitou} + 3 * VO\check{S} + 4 * V\check{S}}{\text{počet obyvatel starších 15 let}}$

3. INDEX EKONOMICKÉHO ZATÍŽENÍ

<i>popis ukazatele:</i>	obyvatelstvo v neproduktivním věku v přepočtu na počet obyvatel v produktivním věku
<i>váha:</i>	10
<i>způsob hodnocení:</i>	čím vyšší hodnota indikátoru, tím nižší bodové hodnocení
<i>zdroj dat:</i>	ČSÚ, 2012
<i>výpočet:</i>	$\frac{\text{počet obyvatel do 14 let} + \text{počet obyvatel nad 65 let}}{\text{počet obyvatel ve věku 15 – 65 let}} * 100$

4. POČET PRACOVNÍCH PŘÍLEŽITOSTÍ

<i>popis ukazatele:</i>	počet pracovních příležitostí v přepočtu na počet ekonomicky aktivních obyvatel
<i>váha:</i>	14
<i>způsob hodnocení:</i>	čím vyšší hodnota indikátoru, tím vyšší bodové hodnocení
<i>zdroj dat:</i>	ČSÚ, SLDB 2011
<i>výpočet:</i>	$\frac{\text{ekonomicky aktivní – vyjíždějící za prací} + \text{dojíždějící do obce za prací}}{\text{počet ekonomicky aktivních obyvatel}} * 100$

5. REGISTROVANÁ NEZAMĚSTNANOST

<i>popis ukazatele:</i>	počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání v produktivním věku v přepočtu na počet obyvatel v produktivním věku
<i>váha:</i>	15
<i>způsob hodnocení:</i>	čím vyšší hodnota indikátoru, tím nižší bodové hodnocení
<i>zdroj dat:</i>	Úřad práce ČR, 28. 2. 2014
<i>výpočet:</i>	$\frac{\text{dosažitelní uchazeči o zaměstnání ve věku 15-64 let}}{\text{počet obyvatel ve věku 15-64 let}} * 100$

6. INTENZITA PODNIKATELSKÉ AKTIVITY

<i>popis ukazatele:</i>	podnikatelské subjekty v přepočtu na počet obyvatel
<i>váha:</i>	15
<i>způsob hodnocení:</i>	čím vyšší hodnota indikátoru, tím vyšší bodové hodnocení
<i>zdroj dat:</i>	ČSÚ, 2012
<i>výpočet:</i>	$\frac{\text{počet podnikatelských subjektů}}{\text{počet obyvatel}} * 1000$

7. DAŇOVÉ PŘÍJMY

<i>popis ukazatele:</i>	daňové příjmy v přepočtu na počet obyvatel
<i>váha:</i>	7
<i>způsob hodnocení:</i>	čím vyšší hodnota indikátoru, tím vyšší bodové hodnocení
<i>zdroj dat:</i>	Ministerstvo financí ČR, 2012
<i>výpočet:</i>	$\frac{\text{daňové příjmy obcí v Kč}}{\text{počet obyvatel}}$

8. HUSTOTA ZALIDNĚNÍ

<i>popis ukazatele:</i>	počet obyvatel v přepočtu na jednotku rozlohy
<i>váha:</i>	1
<i>způsob hodnocení:</i>	čím vyšší hodnota indikátoru, tím vyšší bodové hodnocení
<i>zdroj dat:</i>	ČSÚ, 2012
<i>výpočet:</i>	$\frac{\text{počet obyvatel}}{\text{rozloha obce v km}^2}$

9. DOPRAVNÍ OBSLUŽNOST

<i>popis ukazatele:</i>	a) počty spojů veřejné dopravy ve středu b) počty spojů veřejné dopravy v sobotu
<i>váha:</i>	a) 8 b) 5
<i>způsob hodnocení:</i>	čím vyšší hodnota indikátoru, tím vyšší bodové hodnocení
<i>zdroj dat:</i>	Analýza stavu dopravy na území LK, 2014
<i>výpočet:</i>	a) $\frac{\text{počet spojů zastavujících ve všech obcích GJ ve středu 15. 1. 2014}}{\text{počet obcí v generelové jednotce}}$ b) $\frac{\text{počet spojů zastavujících ve všech obcích GJ v sobotu 18. 1. 2014}}{\text{počet obcí v generelové jednotce}}$

10. TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA

<i>popis ukazatele:</i>	a) domy napojené na vodovod v přepočtu na celkový počet domů b) domy napojené na kanalizace v přepočtu na celkový počet domů c) domy napojené na plynovod v přepočtu na celkový počet domů
<i>váha:</i>	a) 1 b) 1 c) 1
<i>způsob hodnocení:</i>	čím vyšší hodnota indikátoru, tím vyšší bodové hodnocení
<i>zdroj dat:</i>	ČSÚ, SLDB 2011
<i>výpočet:</i>	a) $\frac{\text{počet domů napojených na vodovod}}{\text{celkový počet domů}}$ b) $\frac{\text{počet domů napojených na kanalizaci}}{\text{celkový počet domů}}$ c) $\frac{\text{počet domů napojených na plynovod}}{\text{celkový počet domů}}$

11. OBČANSKÁ VYBAVENOST

<i>popis ukazatele:</i>	a) počet ordinací praktického lékaře nebo detašovaných pracovišť v přepočtu na obyvatele b) existence základní školy
<i>váha:</i>	a) 2 b) 5
<i>způsob hodnocení:</i>	čím vyšší hodnota indikátoru, tím vyšší bodové hodnocení
<i>zdroj dat:</i>	a) ČSÚ, 31. 12. 2012 b) ČSÚ, 2010/2011
<i>výpočet:</i>	a) $\frac{2 * \text{počet ordinací prakt. lékaře} + 1 * \text{počet detaš. pracovišť}}{\text{počet obyvatel}} * 1000$ b) $\frac{2 * \text{existence školy 1.-9. třída} + 1 * \text{existence školy 1.-5. třída}}{2}$

Pro všechny ukazatele byla použita aktuální data dostupná v době vymezení hospodářsky slabých a podprůměrných oblastí (1. polovina dubna 2014). Podrobná metodika a vlastní výsledky za generelové jednotky jsou zveřejněny na internetových stránkách <http://regionalni-rozvoj.kraj-lbc.cz>.

Hodnoty ukazatelů byly sledovány pro jednotlivé generelové jednotky a přepočítány vzhledem k průměru Libereckého kraje. Výsledným hodnotám byla přidělena váha dle významnosti jednotlivých ukazatelů. Konečné hodnoty pro všechny ukazatele za jednotlivé generelové jednotky byly sečteny, vzestupně seřazeny a následně rozděleny do tří kategorií:

- **hospodářsky podprůměrné oblasti** (hranice 10 000 bodů) – jedná se o všechny generelové jednotky, jejichž výsledná bodová hodnota je nižší než průměr za Liberecký kraj; do této

kategorie zároveň patří i všechny generelové jednotky zařazené mezi hospodářsky slabé oblasti;

- **hospodářsky slabé oblasti** (hranice 9 200 bodů) – jedná se o všechny generelové jednotky, jejichž výsledná bodová hodnota je nižší než 9 200 bodů; hranice 9 200 bodů, která byla převzata z platné metodiky pro vymezení hospodářsky slabých a podprůměrných oblastí Libereckého kraje, tvoří přirozený zlom v rámci výsledného bodového hodnocení a byla zároveň zvolena tak, aby došlo k vytvoření pokud možno co nejkompaktnějších územních celků,
- **ostatní oblasti** – jedná se o všechny generelové jednotky, jejichž výsledná bodová hodnota je vyšší než 10 000 bodů.

6.1.3 VÝSLEDNÉ VYMEZENÍ

V následujících tabulkách je uvedeno bodové hodnocení všech generelových jednotek a jejich následné rozdělení na hospodářsky slabé, podprůměrné a ostatní. Hospodářsky slabé generelové jednotky jsou pak ještě rozděleny podle svého geografického umístění do hospodářsky slabých oblastí. Výsledné vymezení hospodářsky slabých a podprůměrných oblastí je také znázorněno v mapové příloze.

Do hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje je na základě zvolené metodiky zařazeno 79 obcí představujících 19 % obyvatelstva a 42 % rozlohy Libereckého kraje. Hospodářsky podprůměrné oblasti zahrnují 144 obcí, 34 % obyvatelstva a 64 % rozlohy Libereckého kraje.

Tabulka č.5: Bodové hodnocení a následné rozdělení generelových jednotek

GENERELOVÁ JEDNOTKA	BODOVÉ HODNOCENÍ		GENERELOVÁ JEDNOTKA	BODOVÉ HODNOCENÍ	
Dubá	7 349	H O S P O D Á Ř S K Y	Turnov	10 027	O S T A T N Í
Višňová	7 440		Jilemnice	10 158	
Kravaře	7 696		Smržovka	10 173	
Nové Město pod Smrkem	8 145		Jenišovice	10 252	
Jesenný	8 284		Josefův Důl	10 261	
Poniklá	8 324		Chrastava	10 272	
Rovensko pod Troskami	8 367		Hejnice	10 544	
Doksy	8 435		Česká Lípa	10 630	
Ralsko	8 504		Raspenava	10 716	
Frýdlant	8 519		Železný Brod	10 773	
Roztoky u Jilemnice	8 558		Benecko	10 810	
Žandov	8 588		Hrádek nad Nisou	10 826	
Křižany	8 636		Desná	11 136	
Kamenický Šenov	8 641		Mníšek	11 288	
Semily	8 647		Rynoltice	11 769	
Krompach	8 661		Kořenov	11 896	
Zákupy	8 757		Rychnov u Jablonce nad Nisou	11 909	
Cvikov	8 757		Hodkovice nad Mohelkou	11 940	
Český Dub	8 815		Janov nad Nisou	12 247	
Mimoň	9 063		Malá Skála	12 372	
Zahrádky	9 222	Tanvald	13 795	G E N E R E L O V É	
Studenec	9 262	Jablonec nad Nisou	13 805		
Libštát	9 284	Liberec	14 782		
Vysoké nad Jizerou	9 315	Harrachov	17 101		
Velké Hamry	9 323	Liberecký kraj	10 000		
Lomnice nad Popelkou	9 362				
Zásada	9 383				
Příšovice	9 484				
Osečná	9 507				
Jablonné v Podještědí	9 530				
Sychrov	9 600			J E D N O T K Y	
Pěnčín	9 619				
Nový Bor	9 748				
Rokytnice nad Jizerou	9 854				
Jablonec nad Jizerou	9 871				
Horní Branná	9 973				
Stráž pod Ralskem	9 999				

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č.6: Výsledné vymezení hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje

HOSPODÁŘSKY SLABÁ OBLAST	GENERELOVÁ JEDNOTKA	OBCE
CVIKOVSKO	Cvikov	Cvikov, Kunratice u Cvikova, Svor
	Kamenický Šenov	Kamenický Šenov, Nový Oldřichov, Prysk
	Krompach	Krompach, Mařenice
FRÝDLANTSKO	Frýdlant	Bulovka, Dětřichov, Dolní Řasnice, Frýdlant, Habartice, Heřmanice, Horní Řasnice, Krásný Les, Kunratice, Pertoltice
	Nové Město pod Smrkem	Jindřichovice p. S., Nové Město p. S.
	Višňová	Černousy, Višňová
JIHOZÁPADNÍ ČESKOLIPSKO	Doksy	Bezděz, Doksy, Luka, Okna, Skalka u Doks, Tachov, Ždírec
	Dubá	Blatce, Dubá, Chlum, Tuhaň, Vrchovany
	Kravaře	Blíževedly, Kravaře, Stvolínky
	Žandov	Horní Police, Žandov
JILEMNICKO	Poniklá	Jestřábí v Krkonoších, Poniklá
	Roztoky u Jilemnice	Kruh, Roztoky u Jilemnice, Svojek
MIMOŇSKO	Mimoň	Brniště, Mimoň, Noviny p. R., Pertoltice p. R., Velký Valtinov
	Ralsko	Ralsko
	Zákupy	Bohatice, Velenice, Zákupy
PODJEŠTĚDÍ	Český Dub	Bílá, Cetenov, Český Dub, Hlavice, Proseč p. J., Světlá p. J., Všelibice
	Křižany	Křižany, Zdislava
SEMILSKO	Jesenný	Bozkov, Jesenný, Roztoky u Semil
	Rovensko pod Troskami	Holenice, Ktová, Rovensko p. T., Tatobity, Troskovice, Žernov
	Semily	Benešov u Semil, Bystrá nad Jizerou, Háje nad Jizerou, Chuchelna, Příkrý, Semily, Slaná, Záhoří

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č.7: Výsledné vymezení ostatních hospodářsky podprůměrných obcí Libereckého kraje

GENERELOVÁ JEDNOTKA	OBCE
Horní Branná	Horní Branná
Jablonec nad Jizerou	Jablonec nad Jizerou
Jablonné v Podještědí	Jablonné v Podještědí, Janovice v Podještědí
Libštát	Bělá, Košťálov, Libštát
Lomnice nad Popelkou	Bradlecká Lhota, Lomnice nad Popelkou, Nová Ves nad Popelkou, Stružinec, Syřenov, Veselá
Nový Bor	Chotovice, Nový Bor, Okrouhlá, Polevsko, Radvanec, Skalice u České Lípy, Sloup v Čechách, Slunečná, Svojkov
Osečná	Janův Důl, Osečná
Pěnčín	Pěnčín, Skuhrov
Příšovice	Kobyly, Pěnčín, Příšovice, Soběslavice, Svijanský Újezd, Svijany
Rokytnice nad Jizerou	Paseky nad Jizerou, Rokytnice nad Jizerou
Stráž pod Ralskem	Dubnice, Hamr na Jezeře, Stráž pod Ralskem
Studenec	Bukovina u Čisté, Čistá u Horek, Horka u Staré Paky, Levínská Olešnice, Martinice v Krkonoších, Studenec
Sychrov	Čtveřín, Lažany, Paceřice, Radimovice, Sychrov, Vlastibořice, Žďárek
Velké Hamry	Plavy, Velké Hamry, Zlatá Olešnice
Vysoké nad Jizerou	Roprachtice, Vysoké nad Jizerou
Zahrádky	Holany, Jestřebí, Provodín, Zahrádky
Zásada	Držkov, Jílové u Držkova, Loužnice, Radčice, Vlastiboř, Zásada

Zdroj: vlastní zpracování

6.2 OBLASTI A MOŽNOSTI PODPORY HOSPODÁŘSKY SLABÝCH OBLASTÍ LIBERECKÉHO KRAJE

Podpora hospodářsky slabých oblastí je podle zákona č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje v kompetenci kraje. Je tedy na samosprávě Libereckého kraje, jaké zvolí nástroje a objemy finančních prostředků pro jejich podporu. Vlastní dokument PRLK 2014-2020 je pro samosprávu podkladem, který na základě zvolené metodiky vymezuje území vykazující problémy v hospodářském rozvoji a upozorňuje na to, které obce a regiony je potřeba z hlediska vyváženého rozvoje celého kraje podporovat.

V současné době je hlavním zdrojem podpory hospodářsky slabých oblastí krajský rozpočet, a to prostřednictvím Dotačního fondu Libereckého kraje (bližší informace na http://www.kraj-lbc.cz/dotacni_fond_lk). Dle schváleného statutu Dotačního fondu je u všech vyhlášených programů resp. jejich podprogramů mezi pěti hodnotícími kritérii zařazena i vazba projektu na rozvoj hospodářsky slabých a podprůměrných oblastí LK, tj. zda je či není projekt realizován zcela nebo převážně v hospodářsky slabých oblastech.

V případě, že bude možnost zvýhodnění hospodářsky slabých oblastí při čerpání z jiných zdrojů, především pak ze zdrojů evropských (operační programy 2014-2020), počítá Liberecký kraj s tím, že bude upřednostňovat zvýhodnění všech hospodářsky podprůměrných oblastí.